

Overlegorgaan
Fysieke Leefomgeving

Rapport

Wateroverlast en Hoogwater

Tweede rapportage voor
de beleidstafel
Wateroverlast en
Hoogwater, oktober 2022

Overlegorgaan
Fysieke Leefomgeving

Rapport

Wateroverlast en Hoogwater

Wateroverlast en Hoogwater

Inhoud

- 1. Inleiding—5
 - 1.1. De beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater—5
 - 1.2. Vraag aan OFL—5
 - 1.3. Procesontwerp OFL—5
 - 1.3.1. Aanpak—5
 - 1.3.2. De bijeenkomst op 23 september—6
 - 1.3.3. Deelnemers—6
 - 1.3.4. Leeswijzer—6
 - 2. Reacties van de deelnemers—7
 - 2.1. Notie vooraf: urgentie—7
 - 2.2. Klimaatbewust inrichten—7
 - 2.2.1. Invoeren van bovenregionale stresstesten, gericht op wateroverlast en hoogwater—7
 - 2.2.2. Reacties van deelnemers—7
 - 2.2.3. Professionaliseren governance klimaatadaptatie—8
 - 2.2.4. Reacties van deelnemers—8
 - 2.3. Klimaatrobuust watersysteem—9
 - 2.3.1. Aanbevelingen regionaal watersysteem—9
 - 2.3.2. Reacties van deelnemers—9
 - 2.3.3. Aanbevelingen hoofdwatersysteem—10
 - 2.3.4. Reacties van deelnemers—10
 - 2.4. Waterbewustzijn—11
 - 2.4.1. Inhoud van de aanbevelingen—11
 - 2.4.2. Reacties van deelnemers—11
 - 3. Reflectie en aanbevelingen van het OFL—12
 - 3.1. Algemene reflectie—12
 - 3.2. Aanbevelingen OFL aan de beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater—13
 - 3.2.1. Participatie van het maatschappelijk middenveld—13
 - 3.2.2. Breng het maatschappelijk middenveld in positie—13
 - 3.2.3. Afstemming met partners in het veiligheidsdomein—14
- Bijlage 1: lijst van genodigde organisaties—15
- Bijlage 2: gespreksverslagen—16

1. Inleiding

Voor u ligt de tweede OFL-rapportage voor de beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater. In deze rapportage staan adviezen en reacties vanuit het maatschappelijk veld op aanbevelingen van de beleidstafel over de aanpak en voorkoming van wateroverlast en hoogwater. De eerste OFL-rapportage is in januari 2022 opgesteld. De beleidstafel Wateroverlast is opgericht naar aanleiding van de ingrijpende gebeurtenissen in de zomer van 2021, toen grote delen van Limburg getroffen werden door hevige neerslag met overstromingen als gevolg. Zowel de materiële als emotionele schade van deze ramp was groot.

1.1. De beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater

De beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater is opgericht door de minister van Infrastructuur en Waterstaat. De beleidstafel bestaat uit een aantal bestuurlijke partijen¹ die op nationaal en regionaal niveau een rol en verantwoordelijkheid hebben voor watersystemen en de ruimtelijke inrichting. Het doel van de beleidstafel is om te leren van de opgetreden situatie in Limburg en om, ook op andere plekken in Nederland, nu en in de toekomst beter gesteld te staan voor een periode van extreme neerslag die naar verwachting steeds vaker voor zal komen. De beleidstafel maakt hierbij zo veel mogelijk gebruik van al bestaande trajecten en structuren. De beleidstafel levert in 2022 op twee momenten praktische adviezen op: in maart, voor de vraagstukken met de meeste urgentie, en in november, voor de langere termijn vraagstukken. De adviezen die de beleidstafel uitbrengt, worden voorbereid in inhoudelijke werksporen.²

1.2. Vraag aan OFL

Wateroverlast en hoogwater zijn urgente en complexe vraagstukken en hebben een grote relevantie voor veel maatschappelijke organisaties. De beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater vindt betrokkenheid van het maatschappelijk veld bij hun advisering van grote meerwaarde. In lijn met zijn betrokkenheid bij de beleidstafel Droogte in 2018, is het OFL eind 2020 gevraagd een proces in te richten om het maatschappelijk veld te betrekken bij de adviezen die door de beleidstafel worden uitgebracht. Bij complexe vraagstukken zijn er vaak tegengestelde belangen in het spel. Het OFL zorgt voor een onafhankelijk voorzitterschap en nodigt de breedte van partijen uit om ieder vanuit de eigen invalshoek te reflecteren op hoogwater en wateroverlast.

1.3. Procesontwerp OFL

1.3.1. Aanpak

OFL heeft in 2022 twee bijeenkomsten georganiseerd om het maatschappelijk veld te betrekken bij de adviezen van de beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater. De eerste bijeenkomst vond plaats op 13 januari 2022. De opbrengst uit deze bijeenkomst is verwerkt in een OFL-

¹ Waterschap Limburg, provincie Limburg, gemeente Valkenburg, Unie van Waterschappen, Interprovinciaal Overleg, Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de Veiligheidsregio, de Deltacommissaris en het Rijk.

² Zie de kamerbrief over de beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater (*Kamerstukken II*, 2021-2022, 32 698, nr. 62)

rapportage³ en is op 3 februari door de OFL-voorzitter aangeboden aan de beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater.

De tweede bijeenkomst was op 23 september 2022. De voorliggende rapportage is hier het verslag van. Deze rapportage wordt begin november 2022 door de OFL-voorzitter aangeboden aan de beleidstafel.

1.3.2. De bijeenkomst op 23 september

Tijdens de bijeenkomst op 23 september is een toelichting gegeven op de aard, achtergrond en rol van de beleidstafel en op de inhoudelijke aanbevelingen uit de werksporen. Voor de bijeenkomst zijn deze aanbevelingen ondergebracht in drie thema's: klimaatbewust inrichten, klimaatrobuust watersysteem en waterbewustzijn. De deelnemers hebben in deelgroepen en plenair verdiepende gesprekken gevoerd over deze drie thema's. Zij hebben vanuit hun eigen ervaring met hoogwater en wateroverlast gereflecteerd op de aanbevelingen. De gesprekken gingen in op bijvoorbeeld de totstandkoming en inhoud van de aanbevelingen, de betekenis ervan voor de deelnemers en mogelijke aanscherpingen. De complete verslagen van de gesprekken zijn in bijlage 2 opgenomen.

1.3.3. Deelnemers

Het OFL heeft deelnemers met betrokkenheid bij hoogwater en wateroverlast uitgenodigd om deel te nemen aan dit adviestraject. Het ging hierbij niet alleen om OFL-leden, maar ook om organisaties daarbuiten. Op 23 september waren de volgende organisaties vertegenwoordigd: Cascade, Hiswa Recron, KNMI, Koninklijke Binnenvaart Nederland, gemeente Land van Cuijk, Vereniging Energie, Milieu en Water en WWF. Er is gesproken met 8 deelnemers. Zie bijlage 1 voor een lijst van alle uitgenodigde organisaties.

1.3.4. Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk worden in het volgende hoofdstuk in drie paragrafen de thema's klimaatbewust inrichten, klimaatrobuust watersysteem en waterbewustzijn behandeld. Elke paragraaf start met de inhoud van de aanbevelingen van de beleidstafel op het thema. Daarna worden reacties van de deelnemers op de aanbevelingen weergegeven. Deze reacties zijn zowel inhoudelijk als procesmatig. In hoofdstuk 3 geeft het OFL een overkoepelende reflectie en een aantal aanbevelingen aan de beleidstafel.

³ Rapport Wateroverlast en Hoogwater – rapport over de consultatie voor de beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater, januari 2022.

2. Reacties van de deelnemers

De deelnemers hebben in deelgroepen het verdiepend gesprek gevoerd over de aanbevelingen op de thema's 'klimaatbewust inrichten' en 'klimaatrobuust watersysteem'. De 2 deelgroepen bestonden uit 4 personen. Het gesprek over het onderwerp 'waterbewustzijn' is uit praktische overweging plenair gevoerd. Hieronder volgen per thema de aanbevelingen van de beleidstafel en de reacties hierop van de deelnemers⁴.

2.1. Notie vooraf: urgentie

Hieronder worden per thema de reacties van de deelnemers weergegeven op de verschillende aanbevelingen. Over alle thema's heen komt een duidelijke rode draad naar voren: het gevoel van urgentie, dat breed gedeeld wordt door alle partijen aan tafel. Meerdere keren is in de gesprekken over de aanbevelingen opgeroepen om niet alleen te praten over aanbevelingen, maar ook aandacht te hebben voor de uitvoering en zo snel mogelijk met de realisering ervan te starten.

2.2. Klimaatbewust inrichten

2.2.1. Invoeren van bovenregionale stresstesten, gericht op wateroverlast en hoogwater

BOX 1 | Aanbevelingen beleidstafel bovenregionale stresstesten

- Voer de tests parallel en in samenhang uit.
- Gebruik en deel de beschikbare kennis op nationaal niveau.
- Objectiveer welke gevolgen onacceptabel zijn en maatregelen vereisen.
- Breng samenhang in uitvoeringsagenda's vanuit het oogpunt van doelmatigheid.
- Maak bestuurlijke afspraken op regionaal niveau over de te treffen maatregelen en de financiering daarvan.
- Ontsluit de resultaten op nationaal niveau als input voor beleid.

2.2.2. Reacties van deelnemers

Algemeen:

- Het invoeren van een bovenregionale stresstest wordt positief ontvangen.

⁴ Zie voor compleet gespreksverslag bijlage 2

Parallel en in samenhang uitvoeren:

- Maak inzichtelijk wanneer je in welke fase zit, welke kenmerken deze fase heeft, wanneer je naar de volgende fase gaat en wie daarover beslist.
- Er is behoefte aan gestroomlijnde informatie en begeleiding:
 - Meer duidelijkheid over de rol en betrokkenheid van de eigen organisatie bij een bovenregionale stresstest, zoals voor de binnenvaart of de gemeente.
 - Begeleiding vanuit de overheid.
 - Het aanbieden van bovenregionale handvatten.

Kennis delen en gebruiken:

- Betrek het KNMI bij de uitvoering van een bovenregionale stresstest. KNMI beschikt over tools en know how.
- Het KNMI beschikt over informatie die niet proactief gedeeld mag worden, maar die wel belangrijk bij (de voorspelling) van wateroverlast en hoogwater. Maak mogelijk dat dit wel gedeeld mag worden.
- De oproep is zoveel mogelijk gebruik te maken van al bestaande stresstesten, bijvoorbeeld voor de scheepvaart.

2.2.3. Professionaliseren governance klimaatadaptatie

BOX 2 | Aanbevelingen beleidstafel governance klimaatadaptatie

- Kom tot een samenhangende aansturing, versterk de verbinding tussen het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) en de Nationale Adaptatie Strategie (NAS).
- Rollen: borg klimaatbestendigheid in ruimtelijke keuzes en bestuurlijke besluitvorming. Richt governance zo in dat rollen en verantwoordelijkheden duidelijk zijn.
- Instrumentarium (bovenregionale stresstesten): meer nationale regie op wat er regionaal gebeurt, zorgen dat de bovenregionale stresstesten worden uitgevoerd. De doorwerking ervan laten oppakken door de provincie in nauwe samenwerking met de veiligheidsregio's.
- Ontwikkel een financieringsstructuur voor maatregelen die bescherming bieden of die vervolgschade beperken.
- Monitor door het Rijk, de provincies en de DPRA werkregio's van de klimaatrobuustheid, de regionale knelpunten en de voortgang van maatregelen op lokaal niveau.
- Kaders en normen: leg deze waar mogelijk vast in wet- en regelgeving (bijv. de maatlat klimaatadaptief bouwen).

2.2.4. Reacties van deelnemers

Samenhangende aansturing DPRA en NAS:

- Een governance structuur om te komen tot integratie van de NAS en het DPRA wordt onderschreven. Maak deze structuur dan eindverantwoordelijk. Zie er op toe dat de beide andere structuren goed worden uitgewerkt.
- Er is zorg voor en onbegrip over het afbakenen van territoria wat ten koste gaat van het handelen en het doorhakken van knopen.
- Betrek in de NAS alle sectoren die gevolgen ondervinden van klimaatverandering. De sector watersport en waterrecreatie wordt nu nog niet betrokken bij de gesprekken. De pleziervaart is een belangrijk onderdeel van de toeristische sector.

Rollen:

- Er is communicatie nodig over de komende grote maatregelen binnen de fysieke ruimte. Dit vereist aandacht en dialoog, hiervoor zijn trekkers nodig.

Nationale regie op wat er regionaal gebeurt:

- Er is behoefte aan duidelijkheid hoe dit zich verhoudt tot de decentraliserende beweging in de Omgevingswet.

2.3. Klimaatrobust watersysteem

2.3.1. Aanbevelingen regionaal watersysteem

BOX 3 | Aanbevelingen beleidstafel regionaal watersysteem

- Versterk de sponswerking van het landschap.
De beleidstafel adviseert de sponswerking van het landschap te versterken om de weerbaarheid tegen wateroverlast en ook watertekort te versterken.
- Verbreed de aanpak van normering wateroverlast naar een meer risicogerichte benadering.
De beleidstafel adviseert deze verbreding ten behoeve van gevolgbeperking en het voorkomen van maatschappelijke ontwrichting.
- Maak een natuurlijk functionerend beekstelsel de basis van alle handelen en borg dit juridisch.
De beleidstafel denkt hierbij bijvoorbeeld aan het borgen via de normering wateroverlast of via de toepassing van instructieregels onder de omgevingswet.
- Pas nieuwe concepten toe in de uitvoeringsprogramma's.
De beleidstafel adviseert om hiermee te beginnen in Limburg en de eerste leerpunten daar te betrekken op het landelijk beleid.
- Werk toe naar ruimte voor de beek met behulp van criteria voor integrale projecten.
De beleidstafel adviseert om hierbij aan te sluiten bij de uitgangspunten van 'water en bodem sturend'. De criteria zijn een hulpmiddel om de integraliteit van projecten te bevorderen.

2.3.2. Reacties van deelnemers

Versterking sponswerking:

- De versterking van de sponswerking wordt onderschreven. De huidige inrichting is niet langer houdbaar.
- Erkend wordt dat het hierbij gaat om een heel grote opgave.
- Versterking van de sponswerking vraagt een verandering van functies van gebieden: dit is veelomvattend en complex en zal veel tijd en geld kosten.
- Draagvlak in aangewezen gebieden is belangrijk, om ook bijvoorbeeld ondernemers mee te kunnen krijgen in benodigde acties.
- Maak een korte-termijnplanning, voor wat snel geregeld kan worden en een lange-termijnplanning voor de grote ingrepen.
- Aandacht wordt gevraagd voor de uitvoering van de maatregelen door de waterschappen, waarin verschillende belangen vertegenwoordigd zijn.
- Bied incentives voor landgebruikers op sponslocaties.

- Natuurstructuuro oplossingen kunnen bijdragen aan vermindering van wateroverlast, natuuro oplossingen zijn robuuster dan technische oplossingen. Maak analyses met deze focus.
- Onderzoek in hoeverre oplossingen en maatregelen daadwerkelijk bijdragen aan de ontlasting van het watersysteem.
- Versterk sponswerking in alle landschapstypen, ook grensoverschrijdend.

Normering wateroverlast naar een meer risicogerichte benadering:

- Een meer risicogerichte benadering wordt onderschreven.
- Er is nu weinig nuance. Kijk meer naar de gebruiksfuncties in gebieden en naar kwetsbare infrastructures als elektriciteitsvoorzieningen en drinkwatervoorzieningen. Bedrijvigheid en potentiële schade zouden meer moeten meewegen in een risicoanalyse.
- Draagvlak in aangewezen gebieden is belangrijk, om ondernemers mee te kunnen krijgen in benodigde acties.
- Help bedrijven investeren om robuust te worden: start met een pilot in een representatief gebied.

2.3.3. Aanbevelingen hoofdwatersysteem

BOX 4 | Aanbevelingen beleidstafel hoofdwatersysteem

- Doe onderzoek naar verbeteringsmogelijkheden prioritering binnen het Hoogwater Beschermingsprogramma (HWBP).
- Benut kansen voor een integrale aanpak van rivierverruiming en dijkversterking. Dit vraagt meer afstemming in governance, budgettering en het uitvoeringsproces. Beg in met prioritaire gebieden binnen het Integraal Rivier Management programma (IRM).
- Actualiseer het waterveiligheidsinstrumentarium met bijbehorende modellen en statistieken.

2.3.4. Reacties van deelnemers

Algemeen:

- Er is grote behoefte aan:
 - Vroegtijdige betrokkenheid, al in de koude fase.
 - Goede en tijdige informatievoorziening, toegespitst op de specifieke informatiebehoefte.
 - Een concreet handelingsperspectief: wat wordt er van mij/mijn organisatie verwacht in een kwetsbaar gebied. Wat doet de waterbeheerder, wat moet ik zelf doen?
 - Het proactief kunnen inbrengen van beschikbare kennis.
 - Ambassadeurs, mensen die de kar kunnen trekken.

Integrale aanpak rivierverruiming en dijkversterking:

- Scherp deze aanbeveling aan met de notie dat het moet gaan om 'het borgen van een veilige afvoer' in plaats van 'het laten voldoen van de dijken aan de norm'.
- Klei is nodig voor dijkversterkingen. Het verkrijgen van vergunningen voor het winnen van klei verloopt moeizaam. Hierdoor blijven kansen voor een integrale aanpak van rivierverruiming en dijkversterking onbenut.

Actualisering waterveiligheidsinstrumentarium:

- Kijk niet alleen naar statistieken van Nederland, maar ook naar die van het buitenland.

- In statistieken wordt teruggekeken. Er is urgentie om juist naar voren te kijken naar het nieuwe klimaat, in plaats van naar het verleden.
- Maak gebruik van de 'future weather' tools van het KNMI. Maak mogelijk dat de informatie hieruit proactief gedeeld kan worden.

2.4. Waterbewustzijn

2.4.1. Inhoud van de aanbevelingen

De onderstaande aanbevelingen zijn verbredingen en verdiepingen van de aanbevelingen uitgebracht in februari 2022. De huidige aanbevelingen betreffen het aansluiten bij de informatiebehoefte van specifieke doelgroepen, het stimuleren van waterbewust gedrag, de inzet van educatie, de rol van het MKB, de inzet van beleidsinstrumenten en de rol van de overheid.

BOX 5 | Aanbevelingen beleidstafel waterbewustzijn

- Zorg voor een landelijke toolbox beschikbaar als input voor regionale en lokale invulling van communicatie via de kanalen en achterbannen van Ons Water, Samen Klimaatbestendig en Climate Adaptation Services (CAS).
- Start samen met brancheorganisaties een pilot onder ondernemers die voortrekkers zijn binnen de branche.
- Geef meer prioriteit aan het implementeren van waterbewustzijn in zowel formele als informele educatie.
- Voer een verkenning uit naar de invoering van een klimaatlabel en/of waterparagraaf dat bijdraagt aan bewustzijn en handelingsperspectief rond klimaatextremen bij de (ver)koop van woningen.
- Intensiveer de communicatie richting gebruikers van buitendijkse gebieden.

2.4.2. Reacties van deelnemers

Algemeen:

- Het vergroten van waterbewustzijn kan verschillende redenen hebben, bijvoorbeeld preventie en schadebeperking. Waterbewustzijn is ook van belang in het maatschappelijk debat over oplossingen voor grote opgaven. Maak de samenleving bewust hoe dichtbij wateroverlast kan komen, wat dit voor de samenleving betekent qua impact en kosten. Waterbewustzijn kan het maatschappelijk debat verrijken.
- Communiceer in de koude fase over situaties die kunnen ontstaan en denk na hoe de informatievoorziening wordt gekoppeld aan de informatievoorziening in de warme fase.
- Cultiveer als overheid niet teveel het beeld dat de waterveiligheid onder controle is. Dit kan het lastig maken om het onderwerp opnieuw te agenderen (dit blijkt uit een evaluatie van een wateroverlastsituatie in de zoetwaterregio West-Nederland).
- Denk na over het inrichten van een flexibele netwerkorganisatie die direct aan de slag kan als het nodig is.

Start pilot met brancheorganisaties:

- Betrek ondernemers structureel bij stresstesten en risicodialoog. Dat houdt het waterbewustzijn levend. Dit is ook van belang als ondernemers voor investeringen staan.

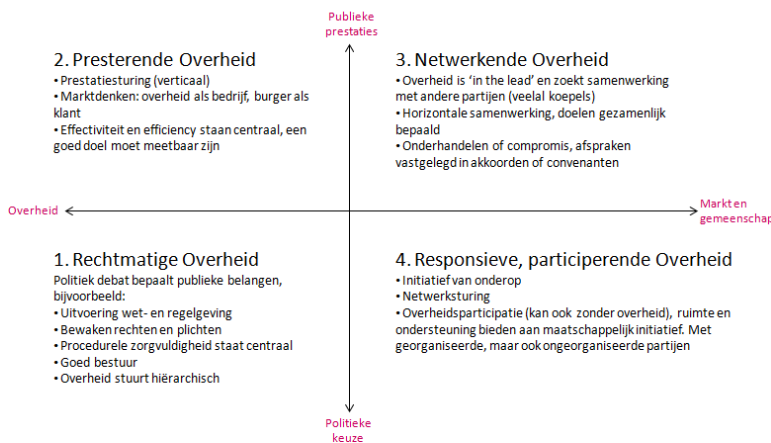

3. Reflectie en aanbevelingen van het OFL

3.1. Algemene reflectie

Het OFL onderzoekt in zijn processen hoe de kracht in de samenleving kan worden aangeboord, zodat duidelijk wordt wat maatschappelijke partijen in grote opgaven zelf kunnen en wat zij nodig hebben van de overheid. Op die manier draagt het OFL er aan bij dat de overheid (de systeemwereld) beleid, wet- en regelgeving ontwikkelt, die zo goed mogelijk aansluit op wat de samenleving (de leefwereld) nodig heeft. Hoe kan de zelfredzaamheid en het handelingsperspectief van de maatschappelijke partijen vergroot worden? Wat is aan de overheid 'wat moet er besloten worden' en wat is aan de samenleving 'hoe kan de samenleving zelf handelen?'. Hoe en waar sluit dit op elkaar aan, wat is er onderling nodig. Zie als toelichting figuur 1.

Rollen van de overheid in de samenwerking met de energieke samenleving:

FIGUUR 1 | Rollen van de overheid in de samenwerking met de energieke samenleving (bron: Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB)).

Bovenstaand figuur kan worden gebruikt om het samenspel tussen de 'systeemwereld' en de 'leefwereld' zichtbaar te maken. Grofweg gezegd bevindt de systeemwereld zich aan de linkerkant. In de systeemwereld worden besluiten genomen en wetgeving opgesteld, het zwaartepunt ligt daar bij de overheid. Aan de rechterkant bevinden zich de samenleving en de netwerkpartners die handelen en initiatieven nemen. Zij vertegenwoordigen de leefwereld. Rechtsonder ligt het zwaartepunt op initiatieven en handelingen vanuit de leefwereld.

Hoogwater en wateroverlast zijn bij uitstek onderwerpen waarbij dit belangrijk is. Het voorkomen en bestrijden van wateroverlast en hoogwater is immers een complexe opgave, die alleen in gezamenlijkheid kan worden aangepakt. Overheid, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en burgers: iedereen in de samenleving heeft hierin iets te doen.

De notie van gezamenlijkheid ziet het OFL ook terug in de aanbevelingen die de beleidstafel op 23 september aan de deelnemers heeft voorgelegd. Centraal in de aanbevelingen staat het samenspel tussen alle partijen die bij wateroverlast en hoogwater betrokken zijn.

De vergroting van het waterbewustzijn, het bieden van handelingsperspectieven en het verbeteren van de informatievoorziening komen in de aanbevelingen duidelijk naar voren. Het OFL heeft ook in deze bijeenkomst, net als in januari, bij de deelnemers een grote bereidheid beluisterd om aan de slag te gaan en mee te denken over het vergroten van de zelfredzaamheid en het handelingsperspectief.

In het licht van bovenstaande heeft het OFL de opbrengsten uit de gesprekken vertaald in concrete aanbevelingen aan de beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater. Deze aanbevelingen zijn procesmatig en gaan met name over het vervolgproces na de oplevering van de aanbevelingen door de beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater. Voor de inhoudelijke reacties op de thema's klimaatbewust inrichten, klimaatrobuust watersysteem en waterbewustzijn wordt verwezen naar de inbreng van de deelnemers (zie hoofdstuk 2).

3.2. Aanbevelingen OFL aan de beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater

3.2.1. Participatie van het maatschappelijk middenveld

OFL ziet in de fase na oplevering van de aanbevelingen door de beleidstafel twee trajecten.

1. Het opstellen van concrete uitvoeringsplannen.

De uitvoering van de maatregelen zal plaatsvinden in diverse programma's en bestaande structuren. Het OFL heeft aan tafel een duidelijke urgentie beluisterd bij de aanwezige deelnemers. Het zal inspanning blijven vragen om de breedte van het maatschappelijk middenveld goed te betrekken bij de uitvoering.

Aanbeveling OFL:

- Neem een aanbeveling op dat in het verdere uitvoeringsproces participatieplannen worden opgesteld, waarin wordt uitgewerkt hoe het gebiedsgericht werken samen met het maatschappelijk middenveld vorm krijgt. Breng daarbij alle relevante sectoren in het maatschappelijk middenveld in kaart. Participatie van het maatschappelijk middenveld draagt bij aan waterbewustwording, aan een verrijking van de uitvoering van de maatregelen en aan netwerkvorming.
- Neem een aanbeveling op om onderzoek te doen naar een flexibele netwerkstructuur met partijen uit het maatschappelijk middenveld, die gelinkt is aan de crisisstructuur van de veiligheidsregio en die in tijden van crisis direct een bijdrage kan leveren. Benut hierbij niet alleen de expertise en kennis van partijen, maar ook de in het gebied aanwezige machinerie.

2. Het inrichten van een governance structuur

OFL heeft aan tafel zorg beluisterd over de positie van de minister en de deltageminister in de DPRA en de NAS. Deze mag integratie niet in de weg staan.

Aanbeveling OFL:

- Stuur aan op een duidelijke verantwoordelijkheids- en rolverdeling tussen een nieuw op te zetten structuur en de bestaande structuren. Vraag aandacht voor een gedegen uitvoering (en de controle daarop) van bestaande structuren.

3.2.2. Breng het maatschappelijk middenveld in positie

Er is veel bereidheid, expertise en daadkracht bij de aanwezige deelnemers. Voor een effectief samenspel tussen overheid en het maatschappelijk middenveld in het voorkomen en bestrijden van wateroverlast en hoogwater moet het maatschappelijk middenveld verder in positie worden gebracht.

Aanbeveling OFL:

- Stel een aanbeveling op over het belang van een integrale informatievoorziening in alle fasen en het belang om dit samen met het maatschappelijk middenveld vorm te geven. Een goede, integrale informatievoorziening zowel in de koude als in de warme fase, is cruciaal voor het handelingsperspectief van maatschappelijke partijen. Relevante informatie moet voor iedereen snel vindbaar en toepasbaar zijn. Op basis hiervan kunnen concrete handelingsperspectieven en te ondernemen acties worden bepaald. Overleg waar feitelijk behoefte aan is (fasenmodel, dashboard, code-oranje alert) en ontwikkel dit gezamenlijk tot een goed werkende structuur. Onderzoek wat nodig is om het proactief delen van informatie, waar dit tot nu toe door de wet beperkt is, toch mogelijk te maken.

3.2.3. Afstemming met partners in het veiligheidsdomein

Zorg voor een goede afstemming met partijen die over crisis gaan. Het ministerie van Justitie en Veiligheid, de veiligheidsregio's en het NIPV houden zich bezig met crisisbeheersing en rampenbestrijding. De evaluatie van de Wet Veiligheidsregio's wordt op dit moment omgezet in een contourennota voor een wetsaanpassing. Daarin komen voorstellen over informatievoorziening. Veiligheidsregio's zijn regionaal georganiseerd tot in de haarvaten van de samenleving. Ook zij worstelen met hun verantwoordelijkheden in de koude fase.

Aanbeveling OFL:

- Betrek bij het vormgeven van een vervolgtraject partners, die verantwoordelijk zijn voor crisisbeheersing en rampenbestrijding.

Bijlage 1: lijst van genodigde organisaties

Cascade
Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk
Coalitie Rivieren Natuurlijk (CRN)
Consumentenbond
Erfgoedvereniging Heemschut
Fruitedelta Regio Rivierenland
Gemeente Land van Cuijk
Hiswa Recron
KNMI
Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB)
Koninklijke Binnenvaart Nederland (KBN)
LandschappenNL
Limburgs Landschap
Milieudefensie
Natuurmonumenten
Nederlandse Vereniging van Rentmeesters (NVR)
Nederlandse Vereniging van Toerzeilers (NVvT)
Nederlandse Vissersbond
Nederlands Instituut voor Publieke Veiligheid (NIPV)
Neprom
Staatsbosbeheer
Stichting Vogelbescherming
Tennet TSO BV
Verbond van Verzekeraars
Vereniging voor Energie Milieu en Water (VEMW)
Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE)
Vereniging Eigen Huis
Vereniging van de Nederlandse Chemische Industrie (VNCI)
Vereniging van Waterbedrijven in Nederland (VEWIN)
VNO-NCW MKB Nederland
Waterrecreatie Nederland
Wereld Natuur Fonds (WWF)
Woonbond

Bijlage 2: gespreksverslagen

Betreft	OFL-bijeenkomst Wateroverlast en Hoogwater
Vergaderdatum en -tijd	23 september 2022
Vergaderplaats	Seats2Meet station Den Bosch
Deelnemers	WWF Cascade Hiswa Recron Koninklijke Binnenvaart Nederland KNMI Vereniging voor Energie Milieu en Water Gemeente Land van Cuijk OFL-voorzitter OFL-secretaris OFL-gespreksleiders Vertegenwoordigers beleidstafel

Opening

De OFL-secretaris heet iedereen van harte welkom. Zij licht het programma van deze ochtend toe. De deelnemers stellen zich kort voor.

Welkom door OFL-voorzitter

De OFL-voorzitter licht toe dat het doel van het OFL is om het uit te voeren beleid te toetsen bij maatschappelijke organisaties. Deze bijeenkomst is het tweede gesprek over wateroverlast en hoogwater. Na het eerste gesprek in januari is een rapport opgeleverd met quick wins. De vandaag genoemde aanbevelingen en adviezen zullen worden besproken en ook in een rapportage worden verwerkt. Zij roept de deelnemers op om hun ervaringen te delen. Zo wordt het beleid goed doorgesproken.

Toelichting beleidstafel door vertegenwoordiger beleidstafel

De aanleiding van de oprichting van de beleidstafel is de watersnoodramp in Limburg. De minister heeft aangegeven dat deze ramp zo groot was dat het beleid moest worden aangepast. Het doel is om te leren voor de toekomst, niet alleen binnen/voor Limburg, maar binnen/voor heel Nederland. Het is van belang om ook met maatschappelijke organisaties te spreken om input te krijgen. Op 22 september is de beleidstafel bij elkaar gekomen, het rapport is nu voor 70% klaar. Alle informatie van de werksporen is in dit rapport verwerkt. De input van vandaag is nodig om het rapport voor 100% af te maken.

Het conceptrapport bevat in hoofdlijnen de onderstaande aanbevelingen (deze zullen in de deelgroepen inhoudelijk verder worden besproken):

1. Met de te verwachten waterintensiteit zal er in Limburg wederom overlast komen. Het is belangrijk dat in heel Nederland de weerbaarheid wordt vergroot.
2. Kijk naar waterbewustzijn, het systeem, de crisisbeheersing en het herstel na de crisis.
3. Het meerlaagsveiligheidsstelsel dat we nu hebben zal met twee lagen moeten worden aangevuld.

4. Het vergroten van het waterbewustzijn bij alle Nederlanders en ondernemers moet worden opgepakt. Hiervoor is goede communicatie nodig, waarbij de boodschap aan de doelgroep moet worden aangepast.
5. Versterk de weerbaarheid van een omgeving door vergroting van de sponswerking.
6. Verken ook risicogestuurde normering van wateroverlast.
7. Er is een verbeterde stresstest nodig. De beleidstafel adviseert om dit per stroomgebied in te stellen, waarbij ook de omringende landen zullen worden betrokken.
8. Er is een gezamenlijke aanpak nodig om Nederland klimaatrobuust in te richten, waarbij verschillende instanties verschillende rollen zullen hebben.
9. Met betrekking tot het hoofdwatersysteem kan worden genoemd dat de integrale aanpak nog moet worden versterkt, met aanpassingen en bijstellingen van de monitoring.
10. De internationale samenwerking zal moeten worden verbeterd, aangezien een groot deel van het water (dat overlast veroorzaakte in Limburg) vanuit het buitenland werd aangevoerd. Er zijn inmiddels gesprekken gevoerd om die samenwerking te optimaliseren. Het opstellen van een gezamenlijke visie en aanpak met bijbehorende financiering is hierbij noodzakelijk.
11. De beleidstafel adviseert ook om de crisisbeheersing op orde te hebben. Betrek partijen hierbij en zorg dat de samenwerking op orde is.
12. In Limburg was het belangrijk dat de schade snel hersteld werd, zowel bij particulieren als bij overheden. Hierbij moet voor de toekomst ook worden gekeken naar de bouwbesluiten en de vergoedingen van de verzekeraars

De vertegenwoordiger van de Vereniging voor Energie Milieu en Water vraagt zich af of de beleidstafel zich ook op de burgers en bedrijven richt? Vertegenwoordiger van de beleidstafel geeft aan dat het advies bedoeld is voor overheden, maar dat daarna de doorvertaling volgt.

Bespreking adviezen over klimaatbewust inrichten

Groep 1

Deelnemers:

Land van Cuijk
Koninklijke Binnenvaart Nederland
WWF
KNMI

Toelichting/aanleiding:

Er wordt een toelichting gegeven op de adviezen.

Aangegeven wordt wat overheden nu doen vanuit de eigen zorgplicht. In een stresstest wordt gekeken naar wat bedrijven en overheden doen en welke impact een (watersnood) ramp heeft op het eigen gebied. Daarnaast wordt meegenomen wat het betrokken bedrijf en/of overheid hieraan gaat doen.

Nutsbedrijven en de industrie hebben ook de wettelijke verantwoordelijkheid om een eigen stresstest te doen. De aanbeveling vanuit de beleidstafel is om daar een bovenregionale stresstest boven te plaatsen, met de onderstaande aanbevelingen:

1. Voer deze tests parallel en in samenhang uit.
2. Gebruik en deel de informatie op nationaal niveau.
3. Objectiveer welke gevolgen acceptabel zijn en welke maatregelen er worden vereist.
4. Breng samenhang in uitvoeringsprogramma's, maak afspraken over wie doet wat en over hoe dit wordt gemonitord.

Informatie moet daarnaast worden ontsloten in een goed werkend systeem.

Daarna volgt een korte toelichting op het onderdeel governance klimaatadaptatie.

In het rapport zijn de volgende aanbevelingen opgenomen:

1. Sturing DPRA en NAS samenbrengen.
2. Instrumenten – bovenregionale stresstesten.
3. Financiering – financieringsstructuur beperken gevolgschade meekoppelen.
4. Monitoring – KA in beeld.
5. Kennisontwikkeling – kennis en innovatie.
6. Rollen – nationale regie provincies. Het advies is om meer regie vanuit Rijkswaterstaat te hebben over de stresstesten. Deze regie is aanvullend op de huidige regie.
7. Kaders en normen – maatlat waterbodembodem sturend.

Bespreking en reactie op de adviezen:

De deelnemers geven ieder een inhoudelijke reactie op de gepresenteerde (inhoudelijke) adviezen en aanbevelingen.

Land van Cuijk

1. Hoe worden gemeenten hierbij betrokken? Zij doen namelijk zelf ook al stresstesten.
2. Zij proeft een regie verschuiving naar de overheid, hoe is dan de rol van de gemeente?
3. Zij zou graag meer begeleiding vanuit de overheid zien
4. Het bieden van bovenregionale handvatten aan gemeenten is wenselijk

Koninklijke Binnenvaart Nederland

1. Hij vindt het gepresenteerde een goed verhaal en kan zich daarnaast vinden in het aandachtspunt van WWF (zie punt 3 bij WWF).
2. Is zoekend naar wat de rol van de binnenvaart zal zijn binnen deze stresstest(en)
3. Er zijn al stresstesten voor de scheepvaart, hij zou adviseren om hier gebruik van te maken om niet het wiel opnieuw uit te vinden. Inventariseer wat er nu al ligt.

WWF

1. Hij vindt het een goed voorstel.
2. Sterkere rol van het rijk en een bovenregionale aanpak lijkt een succesvolle aanpak.
3. Winstwaarschuwing: er is al een bovenregionale groep met bestuurders en beleidsmedewerkers en vertegenwoordiger van WWF vindt dat die groep niet goed loopt. Machtsverhoudingen spelen in zijn optiek daarbij een rol. Zijn advies is om hier vooral ook aandacht aan te besteden. Dus een goed voorstel, maar hoe kan dit worden gerealiseerd?
4. Bij de risicoanalyse, maak hiervoor een werkproces, waarbij je ook een robuust systeem maakt.

OFL

1. Wanneer zit je in welke fase, welke kenmerken heeft deze fase, wanneer ga je naar de volgende fase en wie beslist hierover? Maak dit inzichtelijk.
2. Zij vraagt zich af of er binnen de gemeente behoefte is aan structuur? Wie bel je wanneer? Land van Cuijk geeft aan dat binnen haar gemeente deze processen onlangs zijn nagelopen. Er ligt een draaiboek.

KNMI

1. Hij vraagt zich af of de overheid de gehele landelijke regie gaat doen? Dit is niet het geval.
2. Hij mist het instrumentarium.
3. Betrek het KNMI bij de stresstesten, aangezien zij voldoende tools en knowhow hebben om hierin te adviseren en hierin mee te werken.
4. Hij vraagt verder aandacht voor "*Future weather*". Maak gebruik van de tools om weer (en weersomstandigheden) te voorspellen.

De OFL-gespreksleider geeft een korte samenvatting van de hoofdlijnen/zaken die zijn opgehaald:

1. Informatie moet worden gestroomlijnd.
2. De rol van het Rijk en de mate van regie moet worden verduidelijkt.
3. Het opschrijven van aanbevelingen is 1, maar de uitvoering en realisatie verdienen veel aandacht.

Bespreking adviezen over klimaatbewust inrichten

Groep 2

Deelnemers

Cascade
Hiswa Recron
Land van Cuijk
Vereniging voor Energie Milieu en Water

Er wordt gestart met een toelichting over de bovenregionale stresstest. Op dit moment voeren overheden hun eigen stresstest uit voor wateroverlast, hitte en droogte vanuit hun eigen zorgplicht. Hiervoor is een systeem ontwikkeld: analyse, dialoog en uitvoeringsagenda. Daarnaast hebben nutsbedrijven en grote industrieën ook hun eigen, wettelijk vastgelegde verantwoordelijkheid om een risicoprofiel op te stellen en op basis daarvan eventuele beschermingsmaatregelen te nemen. De bovenregionale stresstesten komen hier in aanvulling bij, zodat er een gezamenlijke verantwoordelijkheid en zorgplicht ontstaat die verder kijkt dan het eigen systeem.

In de beleidstafel is een aantal aanbevelingen opgenomen hoe deze bovenregionale stresstesten toe te voegen. Deze stresstesten focussen zich op wateroverlast en hoogwater:

- Voer de analyse parallel en in samenhang met alle partijen uit.
- Deel de kennis die je daarin op doet en die je hebt op nationaal niveau.
- Objectiveer welke gevolgen onacceptabel zijn en maatregelen vereisen.
- Breng samenhang in uitvoeringsagenda's vanuit het oogpunt van doelmatigheid.
- Maak bestuurlijke afspraken op regionaal niveau over de te treffen maatregelen en de financiering daarvan.
- Ontsluit de resultaten op nationaal niveau als input voor het beleid.

BRZO-bedrijven zijn verplicht om overstromingsrisico's te analyseren en op te nemen in het veiligheidsrapport. Bedrijven die geen BRZO-status hebben hoeven dit niet te doen. Dit zou wel een goed idee kunnen zijn.

De gemeente Land van Cuijk geeft aan dat veel kleine ondernemers hiervoor geen capaciteit hebben. Een aantal bedrijven in zijn gemeente heeft een organisatie/samenwerking hiervoor opgebouwd die dit soort zaken oppakken. Ook stresstesten worden hier neergelegd.

Hierop wordt gereageerd dat inmiddels bijna alle gemeenten met stresstesten werken. Er is nog verbetering mogelijk op het gebied van governance en aansturing van het programma. Een aantal aspecten zou op orde moeten zijn zoals instrumenten, financiering, monitoring, kennisontwikkeling, rollen, kaders en normen, sturing.

Sturing: op dit moment is er een Nationale Adaptatie Strategie (NAS) die zich richt op het bestendig maken van alle sectoren die problemen ondervinden door klimaatverandering. Inmiddels zijn 17 sectoren geïdentificeerd die gevolgen ondervinden van klimaatverandering en aan de slag zouden moeten met het mitigeren van deze gevolgen. Een subset hiervan gaat over de problemen die we ondervinden van wateroverlast, droogte, overstromingen. Deze subset is samengebracht onder het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie met een eigen structuur met werkregio's en valt onder de deltacommissaris. De Nationale Adaptatie Strategie valt onder de minister.

Dit is ingewikkeld en daarom is de aanbeveling om deze beter op elkaar aan te laten sluiten qua aansturing. Voorgesteld was om er één platform van te maken, maar hiertegen was weerstand. Ruimtelijke Adaptatie is onderdeel van het Deltaprogramma en staat onder leiding van de deltacommissaris. De Nationale Adaptatie Strategie wordt gecoördineerd door de minister. Er is een spanningsveld ontstaan tussen de deltacommissaris en de minister.

Hierover is een aanbeveling te formuleren.

Rollen: voorgesteld wordt om meer Rijksregie te hebben op wat er regionaal gebeurt en vanuit het Rijk ervoor te zorgen dat de bovenregionale stresstesten worden uitgevoerd en dat de doorwerking ervan wordt opgepakt door de provincies in nauwe samenwerking met de veiligheidsregio's.

De gemeente Land van Cuijk geeft aan dat als er binnen een stroomgebied gericht wordt gewerkt, alles in een keer kan worden aangepakt. Het is belangrijk om geen stukken te vergeten.

Provincies hebben een centrale rol in de ruimtelijke ordening. Vanuit het Deltaprogramma moet daar de aansluiting mee worden gezocht. Die aansluiting is nu nog vrij beperkt. De provincies krijgen een grote opdracht bijvoorbeeld bij het Nationaal Programma Landelijk Gebied en de stikstofcrisis. Deze opgaven moeten ook meteen klimaatbestendig worden ingevuld.

Hiswa Recron geeft aan dat de emotie ontbreekt, de mensen zijn bang. Participatie, communicatie en governance daarvan zijn essentieel om draagvlak te creëren.

De nieuwe Omgevingswet zegt iets over wie 'in the lead' is bij de aanvraag. Dit wordt in vrijwel alle gevallen de gemeente.

Opgemerkt wordt dat er veel urgentie is. Voer alvast de "no regret maatregelen" uit.

De stresstesten worden iedere 6 jaar uitgevoerd, ze zijn in 2018/2019 uitgevoerd, de volgende ronde volgt in 2024/2025. Op dat moment moet het beleid in werking zijn getreden.

Limburg wacht op maatregelen, er zijn trekkers nodig en er is beleid nodig om fouten uit het verleden recht te zetten. Er zijn bestuurders met lef nodig. De beleidstafel vindt het geen probleem om uit te stralen dat er een systeemaanpak wordt voorgesteld voor de toekomst, maar dit laat onverlet dat we ook nu al aan de slag zijn. Er is in Limburg een programma waterveiligheid en ruimte gestart waarin de provincie, gemeenten en het waterschap gezamenlijk gaan werken aan plannen. Ook probeert het waterschap te versnellen. Dit gebeurt gelijktijdig. Er wordt al van alles gedaan en het is belangrijk dat dit ook wordt gecommuniceerd.

Aangegeven wordt dat ook de sector watersport en waterrecreatie toegevoegd moet worden.

De OFL-gespreksleider concludeert dat het vooral gaat om de versnelling in de uitvoering, duidelijke communicatie over wat er nu gebeurt aan maatregelen die genomen worden binnen de ruimte. Er is draagvlak en communicatie nodig over grote maatregelen die nog moeten komen. Dit vereist extra aandacht en dialoog, er zijn trekkers nodig. Ook de nieuwe Omgevingswet is belangrijk. Daarnaast moet helder worden gemaakt wie verantwoordelijk is voor de opbouw. We denken dat alle sectoren zijn vertegenwoordigd, maar lang niet alle sectoren zijn even sterk vertegenwoordigd.

Bespreking adviezen over klimaatrobuust watersysteem

Groep 2

Deelnemers

Cascade
Hiswa Recron
Gemeente Land van Cuijk
Vereniging voor Energie Milieu en Water

Toegelicht wordt dat twee sporen aan de beleidstafel zich hebben toegespitst op het regionale watersysteem namelijk sporen 1 en 2. De twee adviezen die als eerste naar voren zijn gekomen zijn het versterken van de sponswerking van het landschap van het bodem- en watersysteem en een impuls geven om de ruimtelijke inrichting en het gebruik van de ruimte zo vorm te geven dat de weerbaarheid tegen wateroverlast en droogte toeneemt. Belangrijk is om dit te verankeren in de grote programma's die momenteel worden ontwikkeld zoals het Nationaal Programma Landelijk Gebied en de Beleidskeuze Water en Wonen Besturend voor de ruimtelijke inrichting die in de komende maanden naar de Tweede Kamer gaat.

In de jaren '70 en '80 stonden in de wintermaanden enorme gebieden langs de Roer blank. Dit was deels natuur, broedbos, slootjes en grasland. Nu is dit gebied heel anders ingericht. De agrarische activiteit is sterker geïntensiveerd, er zijn bedrijven en woningen gebouwd. Er is door de waterbeheerders in het verleden erg dienstbaar gewerkt naar de inrichting van het gebied. Het gebied werd ingericht om de verschillende ruimtelijke functies te faciliteren. Hier komt nu een grens aan door strakke kaders te stellen, bodem en water weer sturend te maken en de sponswerking te herstellen.

Het richt zich nu nog vooral op beleid. Dit beleid krijgt vertaalslagen naar concrete regionale aanpakken. Het begint met generieke beelden en adviezen op beleidsniveau.

In de normering in Nederland in het waterbeleid is er een onderscheid gemaakt tussen hoogwaterveiligheid, die gerelateerd is aan overstroming vanuit het hoofdwatersysteem en wateroverlast die gerelateerd wordt aan een inundatie als gevolg van het buiten de oevers treden van een regionaal watersysteem. Voor het hoofdwatersysteem is de normering op een risicoconcept gebaseerd. Dit heeft in de voorbije jaren zijn uitwerking gehad en is verankerd in de wet in 2017. Voor wateroverlast vanuit een regionaal systeem zijn normen ontwikkeld vanuit de samenwerking van waterbeheerders en gemeenten en actoren binnen het waterbeheer 21^e eeuw. Dit was minder gestoeld op risicofilosofie. Het is vrij grof vormgegeven met een inundatiekans van eens in de 10 jaar of eens in de 25 jaar. Er is geen nuance aangebracht. De nuance is slechts landbouw en gebouwd gebied. Maar er zijn grote verschillen naar voren gekomen. Er zijn kwetsbare stukken infrastructuur in het gebouwde gebied (bijvoorbeeld een verzorgingstehuis). Er moet meer nuance in worden aangebracht en meer vanuit de risico's worden geredeneerd in de gebruiksfuncties in de buitengebieden en in de gebouwde gebieden. Aanbeveling 7 gaat over het inbouwen van een meer risicogericht concept hierin.

Aanbeveling 22: pas nieuwe concepten toe in de uitvoeringsprogramma's. Het gaat over gebiedsgebruik, de locatie en het samen met doelgroepen optrekken, waar nu een versnippering van bevoegdheden en verantwoordelijkheden is. Een gebiedsregisseur zou hier behulpzaam in kunnen zijn.

Aanbeveling 23: werk toe naar ruimte voor de beek met behulp van criteria voor integrale projecten. Er is behoefte aan een Beleidslijn Kleine Rivieren zoals die er al is voor de grote rivieren.

Aanbeveling 24: maak een natuurlijk functionerend beekstelsel op basis van alle handelen en borg dit in een juridisch kader.

De piekvervlakking die de rivierverruiming in Limburg heeft vormgegeven leidt tot een hoger en langdurende hoge waterstand in het benedenstroomcircuit. Dit heeft consequenties voor de afvoer van het regionale systeem op het hoofdwatersysteem. Rond het hoofdwatersysteem gaat het erom hoe de maatregelen rondom het hoofdwatersysteem en het hoofdwaterprogramma geprioriteerd kunnen worden.

Het advies is om naar de programmering en de prioritering van de maatregelen van het HWBP te kijken. Voor rivierverruiming zullen we per project opnieuw moeten onderhandelen wie verantwoordelijk is en welke middelen er beschikbaar zijn. Dit zou meer gezamenlijk en met een integrale aanpak rivierverruiming dijkversterking als krachtig systeem naar de toekomst vormgegeven moeten worden.

Aanbeveling 8: benut kansen integrale aanpak rivierverruiming en dijkversterking.

Aanbeveling 9: doe onderzoek naar verbeteringsmogelijkheden prioritering HWBP.

Aanbeveling 10: actualiseren van waterveiligheidsinstrumentarium met bijbehorende modellen en statistiek.

De deelnemers worden gevraagd of zij dit herkennen.

Gemeente Land van Cuijk geeft aan dat het vroeger "normaal" was dat er veel water was en alles vol liep. Daar is de laatste jaren vanaf gestapt.

Bij de risico's is het goed te bedenken dat de gevolgen voor sommige objecten bij wateroverlast heel groot zijn. Een verzorgingshuis is van een andere orde dan een koeienstal.

De sponswerking is helemaal verdwenen. De grond is verschaald door de intensieve landbouw en houdt geen water meer vast. In de uiterwaarden zou alleen nog maar gras moeten groeien.

Wat onze voorouders wisten zijn we kwijtgeraakt.

Het is een flinke opgave, maar spreker herkent zich in de gegeven adviezen.

Hiswa Recron merkt op dat het eigenlijk gaat over het wel of niet opofferen van gebieden. Voor sponsvorming zijn veel extra bekkens nodig om water op te vangen en andere gebieden te redden bij grote calamiteiten. Ook heeft het nog een internationaal karakter, dit is een forse opgave.

In feite komt het neer op de vraag of we landbouwgronden kunnen verlagen met een dijk die mag overstromen, hoe groot zijn die gebieden en waar zijn die plekken? Hoe gaan we stedelijke gebieden beschermen? Moet een dorp weg of moet het worden opgehoogd? Door praktische voorbeelden gaat het beleid leven.

In de eigen sector van spreker gaat het om campings aan het water in de uiterwaarden en jachthavens. De vraag is of deze kunnen blijven liggen of dat er geïnvesteerd moet worden dat het hoger kan. Het zal een nationale en Europese keuze moeten zijn om hier heel anders naar te kijken, in één keer goed. Dit gaat veel geld kosten en er is veel draagvlak voor nodig bij de bevolking en bij de agrariërs.

Vereniging voor Energie Milieu en Water vult aan dat hier ook veel tijd voor nodig is. Het versterken van de sponswerking van het landschap is heel zinnig, maar het betekent concreet dat we met functieverandering te maken krijgen en dat kan heel lang duren. De functieverandering is veelomvattend en complex. Je krijgt met veel weerstand te maken.

Gemeente Land van Cuijk vraagt of die tijd er wel is. Er moet snel worden begonnen.

Hiswa Recron geeft aan dat de korte termijnplanning redelijk snel gerealiseerd kan worden: beter crisismanagement, betere signalering, waterbewustzijn, evacuatie, verplaatsen van functies als verzorgingstehuizen. Deze zaken kosten enkele jaren. Voor ingrepen in het landschap is meer tijd nodig.

Aanbeveling 7 spreekt Vereniging voor Energie Milieu en Water erg aan. Het is nodig dat dit

fijnmaziger wordt. Zelfs binnen bebouwd gebied en binnen het bedrijfsleven zijn er grote verschillen tussen bijvoorbeeld een groot chemisch bedrijf en een bakker.

Ook Cascade herkent de adviezen. Vertegenwoordiger van Cascade woont in de Betuwe en vroeger 'verdronken' hier af en toe dorpen. Mensen vertrokken en bouwden verderop een nieuw dorp. De huidige inrichting is en wordt onhoudbaar. In Limburg is het niet óf, maar wanneer het weer misgaat. In Zuid-Limburg is men heel bang. In de presentatie van I&W in Zuid-Limburg over o.a. het waterlabel moet hier rekening mee worden gehouden. Er kan beter niet aan het begin worden gezegd dat niet alles voorkomen kan worden.

In Nederland zijn we afhankelijk van andere landen. Alles wat bovenstrooms wordt gedaan heeft benedenstrooms effect. Nederland heeft meer belang bij een goede samenwerking dan het buitenland. Zij lopen niet zo hard. Dit geldt ook voor kwaliteit.

In Nederland ligt er een enorme bouwopgave. Hiervoor zijn grondstoffen nodig en voor dijken is klei nodig. Voor het winnen van klei zijn vergunningen nodig. De rivieren moeten ons ook voorzien van grondstoffen voor de bouw. De winning van grondstoffen is goed te combineren met rivierverruiming, dijken, natuurontwikkeling en havens. Betrek Cascade vroeg in het proces. Dit geeft een win-win situatie, omdat de projecten voor maatregelen kunnen betalen.

Wat hebben deelnemers nodig om bij te kunnen dragen?

- Vroegtijdige betrokkenheid.
- Concretisering, handelingsperspectief voor de stakeholders. Wat wordt er van een bedrijf in een kwetsbaar gebied verwacht? Moet je het overstromingsrisico bepalen? Wat kun je zelf doen, wat doet de waterbeheerder?
- De Rijksoverheid en de provincies weten weinig over onze bedrijven: een mogelijkheid om die kennis in te brengen.
- Grondstoffen delven: vergunningverlening is zeer tijdrovend, versnellen!
- Experimenteerruimte – versnelling in Europees kader.
- Draagvlak (in aangewezen gebieden).
- Goede informatie om de achterban te informeren. Tijdig betrekken en informatie.
- Bedrijven helpen om te investeren om robuust te worden: starten met een pilot in een representatief gebied.
- Niet praten, maar actie! De urgentie is er, maar we praten nog steeds.
- Capaciteit/kwaliteit.
- Vergunningen.
- Mensen die de kar trekken. Een ambassadeur uit de regio, bijvoorbeeld Daan Prevoo (burgemeester van Valkenburg) of Toine Gresel.

Bespreking adviezen over klimaatrobuust watersysteem

Groep 1

Deelnemers:

Land van Cuijk
Koninklijke Binnenvaart Nederland
WWF
KNMI

Toelichting/aanleiding:

De aanbevelingen worden toegelicht:

1. Versterk de sponswerking van het landschap. Een verdere vertaling is nodig. De rollen moeten worden vastgesteld.
2. Verbreed de aanpak van de normering wateroverlast naar een meer risicogericht landschap. Ook hier is een verfijning nodig.
3. Maak een natuurlijk beekstelsel de basis van alle handelen en borg dit juridisch
4. Pas nieuwe concepten toe in de uitvoeringsprogramma's. Nu zijn zaken versnipperd, er is behoefte om nieuwe concepten toe te passen.
5. Werk naar ruimte voor de beek met behulp van criteria voor integrale projecten
6. Benut de kansen voor integrale aanpak rivierverruiming en dijkversterking
7. Onderzoek naar de prioritering van de dijkverbetering
8. Actualiseren waterveiligheidsinstrumentarium met bijbehorende modellen en statistiek

Bespreking en reactie op de adviezen:

De deelnemers geven ieder een inhoudelijke reactie op de gepresenteerde (inhoudelijke) adviezen en aanbevelingen.

Koninklijke Binnenvaart Nederland

1. Er lijkt binnen het rapport gekozen voor een meer risicogerichte benadering i.p.v. functiebenadering. Volgt vorm functie, of functie vorm? Vertegenwoordiger van de beleidstafel geeft aan dat dit zeker mee wordt genomen.
2. De kosten kunnen worden gedrukt, als er een sponswerking is in gebied 1, dan zijn de kosten elders weer lager.
3. Laten we het slim doen en positief blijven in dit proces.

WWF

1. Hij adviseert om incentives in te stellen voor landgebruikers in deze gebieden. Zijn er onteigening regels in de gebieden die de waterschappen bedienen?
2. Zijn er natuurlijke mogelijkheden voor de oplossingen voor dit probleem? Kan er een analyse plaatsvinden voor waar de natuur bij kan dragen? Natuurlijke oplossingen hebben zijn doorwerking in meerdere issues.
3. Hij zou voor willen stellen om vanaf nu bij elke ontwikkeling ook het effect op het watersysteem mee te nemen.
4. Is tevreden met de aanbeveling van integrale aanpak.
5. Hij vraagt zich af of er bij onvoorziene omstandigheden ook in kaart is gebracht wie moet wat doen?
6. Hij zou de aanbevelingen willen doorvoeren met behoud van natuur.
7. Hoe ziet de beleidstafel de sponswerking (ook grensoverschrijdend)? Gelet op de tijd kan deze vraag niet beantwoord worden.
8. Wat is het ons waard en wil je investeren op statistische lage kans omstandigheden?
9. Hij noemt als laatste dat er een vorm van solidariteitsfinanciering zou moeten zijn. Het ene deel van het land heeft hogere kosten dan een ander deel van het land.

Land van Cuijk

1. Geeft aan dat de gemeente met het (door WWF) genoemde punt 3 al zoveel mogelijk rekening houdt.
2. Sponswerking moet op de lijst komen te staan op regionaal niveau.
3. Samenwerken tussen partijen in de regio is belangrijk.

KNMI

1. Hoe is de rol van de waterschappen en de landbouw hierin? In het bestuur van de waterschappen zijn verschillende belangen vertegenwoordigd. Dit kan spanning geven bij de uitvoering van de aanbevelingen.
2. Hij raadt aan om bij aanbeveling 8 naar voren te kijken en niet achteruit. Kijk bijvoorbeeld ook naar de uitwerking van het nieuwe klimaat op de neerslag.
3. Gebruik daarnaast ook de statistieken van over de grens.
4. Gebruik de klimaatscenario's en reken daarop door.

Bespreking adviezen over vergroting waterbewustzijn onder burgers en bedrijven

Plenaire groep

Deelnemers:

Land van Cuijk
Koninklijke Binnenvaart Nederland
WWF
KNMI
Cascade
Vereniging voor Energie Milieu en Water
Hiswa Recron

Er is onderzoek gedaan hoe het waterbewustzijn onder burgers en bedrijven kan worden vergroot. Fase 1 ging met name over Limburg en welke lessen hiervan geleerd kunnen worden. In fase 1 zijn de volgende aanbevelingen gedaan:

- Heldere, vindbare informatie over waterrisico's is belangrijk.
- Effectieve risicocommunicatie is belangrijk.
- Goede rol- en taakverdeling tussen overheden is belangrijk.
- Burgers in Limburg stimuleren zelf maatregelen te nemen.

Deze aanbevelingen zijn uitgezet en er zijn actiehouders voor aangewezen.

Fase 2 gaat over het verbreden en verdiepen van de aanbevelingen uit fase 1.

- De focus ligt niet meer alleen op Limburg, maar landelijk.
- Aansluiten bij de informatiebehoefte van verschillende doelgroepen.
- Meer inzicht krijgen in het gedrag van burgers en bedrijven.
- Kijken naar de rol van educatie en jongeren, de overheid en de inzet van andere beleidsinstrumenten die kunnen helpen om het waterbewustzijn te vergroten, bijvoorbeeld het waterlabel.

Er is onderzoek gedaan hoe ondernemers kijken naar waterbewustzijn en hoe zij tot actie aangezet kunnen worden. Hieruit is een aantal conclusies getrokken:

- Massacommunicatie is niet voldoende effectief om het waterbewustzijn te vergroten. Er moet gekeken worden naar doelgroep, informatiebehoefte, persoonlijke leefwereld en een beroep doen op iemands eigen verantwoordelijkheid.
- Er is meer nodig dan informeren en kennisoverdracht. Er is maatwerk nodig, er zijn veel regionale verschillen.
- Factoren om mensen in actie te krijgen: capaciteit, gelegenheid, intrinsieke motivatie.
- De sociale omgeving speelt een grote rol, het moet zo gemakkelijk mogelijk worden gemaakt.
- Ondernemers zijn bereid om maatregelen te nemen, maar hun kennis en bewustzijn is beperkt, het gevoel van urgentie ontbreekt.
- Jongeren maken het verschil. Juist deze groep informeren en betrekken. Ook informele educatie kan hierbij helpen.
- Maatregelen zoals een waterlabel of financiële prikkels om mensen te stimuleren zijn vaak te vrijblijvend. We moeten meer op zoek naar verplichte maatregelen.

Aanbevelingen:

- Zorg voor een landelijke toolbox waarin de inzichten over informatiebehoefte en gedrag worden meegenomen.
 - Zet de doelgroepsegmentatie in en sluit aan op het kennisniveau, de leefomgeving en de levensstijl van mensen.
 - Breng nauwkeurig in kaart welk gedrag gewenst is.

- Zorg voor concrete, simpele handelingsperspectieven die goed passen bij de betreffende inwoners.
 - Zet in een vroeg stadium gedragswetenschappers in bij het ontwikkelen van maatregelen.
 - Monitor de maatregelen, hebben ze effect en waar gaat het wel/niet mis?
 - De overheid geeft het goede voorbeeld door openbare ruimten klimaatrobuust in te richten.
 - Zorg voor een kernboodschap die alle partijen kunnen gebruiken. Hieronder vallen bouwstenen die zijn toegespitst op bepaalde onderwerpen.
- Start samen met brancheorganisaties een pilot onder ondernemers (voortrekkers), benut daarbij de landelijke toolbox en geef als faciliterende overheid advies op maat en betrek de branchevereniging.
 - Geef meer prioriteit aan het implementeren van waterbewustzijn in formele en informele educatie.
 - Voer een verkenning uit naar de invoering van een klimaatlabel en/of een waterparagraaf, die bijdraagt aan het bewustzijn van de risico's en handelingsperspectief bij de (ver)koop van woningen.
 - Intensiveer de communicatie richting gebruikers van buitendijkse gebieden.

Vereniging voor Energie Milieu en Water merkt op dat grote bedrijven moeten nadenken over de risico's. Het waterbewustzijn onder hen is vaak relatief laag. Het is goed om ondernemers te betrekken bij een risicodialoog of een stresstest.

Hiswa Recron vult aan dat het goed is om aan te sluiten bij de investeringsplannen van de waterrecreatie ondernemingen.

WWF geeft aan dat er veel verschillende redenen zijn om het waterbewustzijn te vergroten. Veel burgers zijn niet aangehaakt en vaak tegen plannen doordat ze de relatie niet leggen met wateroverlast. Daarin moet men investeren en de communicatie op richten, zodat er een maatschappelijke dialoog start.

Een algemene landelijke campagne kan helpen, maar er moet worden ingezoomd op de lokale situatie om het verder te brengen.

De zoetwaterregio West-Nederland had enige jaren geleden een overlastsituatie. WWF adviseert om de evaluatie van de bestuurders op te vragen. Er is destijds teveel het beeld geschetst dat alles in control was, waardoor de jaren erna de discussie niet meer geagendeerd kon worden. De boodschap moet anders, mensen moeten zich verantwoordelijk gaan voelen.

In de gemeente Land van Cuijk zijn aan bepaalde deelgebieden klimaatlabels toegekend. Ook hoog water is hierbij betrokken. Dit wordt nu vaak niet meegenomen.

Ook wordt het waterbeleid anders ingestoken. Het doel is dat er in de openbare ruimte meer robuuste voorzieningen gecreëerd worden, die beter onderhouden kunnen worden. Op plekken waar maatregelen worden getroffen wordt gekeken of omwonenden/bedrijven afgekoppeld kunnen worden.

Binnen de gemeente Land van Cuijk wordt een sms-alert ingeschakeld bij hoog water, die gelinkt is met een liveblog op de website van de gemeente.

Koninklijke Binnenvaart Nederland geeft aan dat de informatievoorziening nodig is op het moment dat er een risico is. Daarbij is het belangrijk om in de koude fase te informeren over situaties die kunnen ontstaan en over maatregelen, die weer terugkomen in de communicatie in de warme fase, zodat het herkenbaar is.

Er is al veel informatie beschikbaar, maar deze informatie is vaak versnipperd. De website www.overstroming.nl wordt genoemd. Deze zal worden genoemd in de toolbox en op de portal.

Afsluiting van de bijeenkomst met conclusies en slotwoord OFL-voorzitter

De OFL-gespreksleiders geven een (korte) inhoudelijke terugkoppeling van deze ochtend.

Thema klimaatbewust inrichten:

1. Veel zaken zijn besproken.
2. De aanbevelingen zijn op de goede weg.
3. De rijksregie moet verder worden uitgedacht.
4. De informatievoorziening moet worden gestroomlijnd.

Thema klimaatrobuust watersysteem:

1. Er is veel herkenning bij de genoemde adviezen.
2. Aanscherpingen moeten worden gemaakt.
3. Het waren constructieve gesprekken.
4. Een mooie en goede basis is gelegd.

Cascade vult aan dat urgentie moet worden gevoeld, er moet nu aan de slag worden gegaan en niet alleen beleidsmatig.

De OFL-secretaris bespreekt de vervolgstappen na deze bijeenkomst:

1. Er wordt een conceptrapportage opgesteld.
2. Deze wordt eind volgende week naar de deelnemers verzonden.
3. Uiterlijk 4 oktober eventuele reacties naar het OFL.
4. OFL verwerkt de reacties en stuurt de OFL rapportage 6 oktober naar de beleidstafel.
5. De bekrachtiging van het eindrapport van de beleidstafel is 14 december 2022.

De OFL-voorzitter sluit de bijeenkomst: zij geeft aan dat het deze ochtend goed gelukt is om de wereld in contact te brengen met de buitenwereld.

Het is duidelijk geworden dat sommige zaken van de sector geen prioriteit hebben binnen de overheid. Eventuele afspraken die we maken, moeten we ook nakomen.

De oproep van versnelling is duidelijk overgekomen. Het tussenniveau tussen beleid en daar waar het zich afspeelt is een spanningsveld, hoe kun je de urgentie bij de overheid laten voelen. De expertise van de mensen die aan tafel zitten is duidelijk.

Zij dankt alle aanwezigen voor hun tijd en expertise en sluit de bijeenkomst.

 Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving | **OFL**

Dit is een uitgave van:

Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving
Rijnstraat 8 | 2515 xp Den Haag
Postbus 20901 | 2500 ex Den Haag

E-mail: info@overlegorgaanfysiekeleefomgeving.nl

Kijk voor meer informatie op:
www.overlegorgaanfysiekeleefomgeving.nl

Uitgave oktober 2022

